

Raimonds Rublovskis*

Latvijas tarptautinių santykių institutas

Latvijos saugumo ir gynybos politika XXI amžiaus saugumo aplinkoje

Šio straipsnio tikslas – išanalizuoti pagrindinius veiksnius, kurie formuoja ir iš esmės modeliuoja Latvijos Respublikos saugumo ir gynybos politiką. Būtų galima teigti, kad istorinės aplinkybės, geografinė padėtis, bendra institucinė istorija, buvusios Sovietų Sąjungos rėmuose, Rusijos veiksnys, palyginti nedidelė valstybės teritorija ir gyventojų skaičius, etninė gyventojų sudėtis, nedidelis gyventojų tankis, riboti finansiniai ir žmogiškieji ištekliai, skirti Latvijos Respublikos gynybai yra pagrindiniai veiksniai, lemiantys valstybės saugumo ir gynybos politiką. Esminiai Latvijos saugumo ir gynybos politikos principai yra narystė pasauliniame kariniame NATO aljanse ir dvišalė strateginė partnerystė su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis. Visgi, trijų Baltijos valstybių bendradarbiavimas saugumo ir gynybos srityje, o taip pat sustiprėjęs bendradarbiavimas su Baltijos ir Šiaurės šalimis traktuojamas kaip svarbus papildomas veiksnys, didinantis Latvijos Respublikos saugumą. Latvija išplėtojo tvarią teisinę ir institucinę struktūrą, skirtą valstybės saugumui ir gynybai stiprinti, tačiau saugumo iššūkiai ir svarbūs pokyčiai globalioje XXI amžiaus saugumo aplinkoje ir toliau mes iššūkius Latvijos Respublikos gebėjimui išlaikyti esamą teisinę struktūrą ir, dar svarbiau, esamą institucinę Latvijos saugumo ir gynybos struktūrą. Svarbūs vidiniai ir išoriniai iššūkiai darys poveikį esmingiems Latvijos saugumo ir gynybos politikos aspektams, tokiems kaip Amerikos strateginis poslinkis Ramiojo vandenyno šalių link ir politinės valios stoka padidinti gynybos išlaidas europinėje NATO dalyje. Turėtų būti aišku, kad pati Latvijos Respublikos nepriklausomybė, saugumas ir gynyba priklauso nuo NATO sugebėjimo išlikti veiksminga organizacija, laiku ir efektyviai priimančia sprendimus, ir nuo Jungtinių Amerikos Valstijų sugebėjimo išlikti veiksmingoms karine prasme ir laikytis įsipareigojimų dėl Europos saugumo ir gynybos.

Įvadas

Sudėtinga XXI amžiaus pradžios saugumo ir gynybos aplinka sukūrė naujus pavojus ir iššūkius. Mažosios valstybės tampa vis labiau pažeidžiamos dėl grėsmių ir iššūkių, susijusių su saugumu, o Latvija, būdama mažąja valstybė ir turėdama gana ribotus išteklius ir karinius pajėgumus, yra ypač pažeidžiama. Istoriniai, geografiniai, instituciniai ir kiti aspektai turi didelį poveikį Latvijos saugumo ir gynybos suvokimui ir, atitinkamai, Latvijos saugumo

* Raimonds Rublovskis - Latvijos tarptautinių santykių instituto mokslinis bendradarbis. Adresas: Pils street 21, LV-1050 Riga, Latvia, el. p. raimonds.rublovskis@liia.lv

ir gynybos politikai XX amžiaus pabaigoje ir XXI amžiaus pradžioje. Būtina suvokti, kad Latvijos Respublikos saugumas, gynyba ir pati nepriklausomybė priklauso nuo svarbių išorinių veiksnių ir nuo reikšmingų vidinių aplinkybių. Latvijos narystė NATO ir strateginė partnerystė su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis visuomet buvo svarbiausi esminiai šalies saugumo ir gynybos politikos elementai. Tačiau negalima neįtraukti į Latvijos saugumo ir gynybos darbotvarkę svarbaus Rusijos veiksnio. Be abejo, Latvija visada buvo suinteresuota palaikyti pragmatiškus ir pozityvius santykius su Rusija.

Šio straipsnio tikslas – išanalizuoti pagrindinius veiksnius, kurie formuoja ir iš esmės modeliuoja Latvijos Respublikos saugumo ir gynybos politiką, teisinę ir institucinę saugumo ir gynybos sektoriaus struktūrą, bendrais bruožais nusakyti Latvijos saugumo ir gynybos politikos iššūkius ateityje.

1. Pagrindiniai Latvijos saugumo ir gynybos politikos aspektai (veiksniai)

Latvijos saugumo ir gynybos politikos prioritetai buvo formuojami remiantis keletu pagrindinių veiksnių – istorinės aplinkybės, geografinė padėtis, Rusijos veiksnys ir etninė Latvijos gyventojų sudėtis, palyginti nedidelė šalies teritorija ir institucinis ir karinis Jungtinių Amerikos Valstijų ir NATO Aljanso gebėjimas sėkmingai vykdyti savo įsipareigojimus Latvijai ir kitoms Baltijos valstybėms. Visi šie aspektai turi didelį ir ilgalaikį poveikį pačiam Latvijos plačiosios visuomenės, taip pat ir politinės vadovybės supratimui apie saugumą ir gynybą.

1.1. Istorinės aplinkybės

Istorinės aplinkybės yra vienas iš svarbiausių veiksnių, kuris daro didelį poveikį buvusiai ir esamai Latvijos saugumo ir gynybos politikai. Jos didele dalimi formuoja Latvijos grėsmės suvokimą ir jos saugumo ir gynybos reikalus. Turint omenyje patį faktą, kad nuo XVI amžiaus Latvijos teritorija buvo karinių konfliktų tarp politine ir karine prasme galingų kaimynų vieta, galima būtų teigti, kad istorinės aplinkybės, darančios įtaką dabartinei Latvijos saugumo ir gynybos politikai siekia tolimą istoriją, net XVI–XVIII amžius, kai dabartinė Latvijos Respublikos teritorija buvo dalis Lenkijos–Lietuvos valstybės, Švedijos ir, galiausiai Rusijos imperijos¹.

¹ Blank S.J., *European Security and NATO Enlargement*, Carlisle, PA: U.S. Army War College, 1998, p. 122.

XX amžius turėjo ypač didelį poveikį Latvijos dabartinės gynybos politikos reikalų plėtrai. Pirmojo pasaulinio karo padariniai sudarė palankias sąlygas pirmą kartą istorijoje įkurti nepriklausomą Latvijos valstybę. Vėlesnis nepriklausomybės praradimas per Antrąjį pasaulinį karą 1940 metais ir daugiau negu 50 metų patirties buvusioje Sovietų Sąjungoje, toliau formavo grėsmės suvokimo ir pageidaujamos saugumo politikos supratimą². Latvija ir kitos Baltijos valstybės atgavo nepriklausomybę 1991 m., pasibaigus Šaltajam karui. Iširus Varšuvos paktui, Vidurio ir Rytų Europoje, taip pat ir Latvijos Respublikoje prasidėjo dideli saugumo ir gynybos politikos ir susitarimų pokyčiai. Be abejo, nepriklausomybę atkūrusios Baltijos šalys suprato, kad vienintelę svarbią jų nepriklausomybei karinę grėsmę kelia kaimynas iš Rytų ir kad ta grėsmė būtų subalansuota ir atremiama dėl saugumo ir gynybos susitarimų pasaulinės saugumo organizacijos rėmuose, kur yra bent vienas ar keli politine, ekonomine ir karine prasme galingi veikėjai, turintys globalaus saugumo interesų ir globalias karines ribas.

Be abejonės, šiuo požiūriu Latvija visada laikėsi nuomonės, kad Jungtinės Valstijos ir NATO yra pagrindiniai šalies gynybos ir saugumo garantai, ypač turint omenyje politinius ir teisinius NATO įsipareigojimus įsikišti, jei bet kuris Aljanso narys būtų užpultas, taip pat atsižvelgiant į didelius įprastinės ginkluotės ir branduolinius pajėgumus ir įsipareigojimą panaudoti tuos pajėgumus pagal pagrindines NATO nuostatas. Jau vien tai, kad Jungtinės Amerikos Valstijos niekada nepripažino Latvijos ir kitų Baltijos valstybių inkorporavimo į Sovietų Sąjungą nuo 1940 m. iki 1991 m., suvaidino lemiamą vaidmenį Baltijos valstybėse.³ Nuo 2004 m. Latvija, kaip ir kitos Baltijos valstybės, yra visateisė NATO Aljanso narė ir būtų galima tvirtinti, kad Latvijai dabar būdingas kaip niekad aukštas saugumo ir gynybos susitarimų lygis. Būtų galima padaryti išvadą, kad istorinė Latvijos patirtis, ypač XX amžiuje, vis dar išlaiko karinės grėsmės iš Rytų kaimynystės sąvoką ir ši sąvoka toliau reikšmingai formuoja ir veikia Latvijos Respublikos saugumo ir gynybos politiką.

1.2. Geografija ir dydis

Kitas svarbus klausimas, kuris veikia saugumo ir gynybos problemas Latvijoje, yra geografija ir palyginti nedidelė Latvijos teritorija. Baltijos valstybės yra patyrusios, kad geopolitika ir geostrategija yra linkusios būti cikliškai

² Bilinsky Y. *Endgame in the NATO's Enlargement*, Westport, CT: Praeger, 1998, p. 9.

³ Meyer K. R., "US Support for Baltic Membership in NATO: What Ends, What Risks?", *Parameters*, U.S. Army War College Quarterly, Volume XXX (4), 2000, p. 75.

grėsmingos, kai nacionalinė teritorija yra ties vartais, vedančiais į ir iš žemyninės Europos.⁴ Geografinė padėtis yra vis dar svarbi ir ji suvaidino lemiamą vaidmenį įvertinant karinį Latvijos ir kitų Baltijos valstybių apginamumą prieš įstojant į NATO.⁵ Be abejo, geografinė padėtis ir pats supratimas apie Latvijos apginamumo įprastinėmis karinėmis priemonėmis lygį vis dar vaidina svarbų vaidmenį Latvijos saugumo ir gynybos reikaluose. Latvijos „mažumo“ problema taip pat lemia Latvijos saugumo ir gynybos mąstyseną. Nėra aiškaus apibūdinimo, ką reiškia būti mažąja valstybe. Kokybinis apibūdinimas apima mažųjų valstybių fizines ir geografines charakteristikas, izoliuotumo laipsnį ir pažeidžiamumą, o kokybinis sausumos plotą, gyventojų skaičių, bendrąjį nacionalinį produktą, bendrąjį vidaus produktą ir pajamas, tenkančias vienam gyventojui. Galima būtų teigti, kad mažoji valstybė taip pat galėtų reikšti, kad tam tikra valstybė yra mažesnė negu dauguma jos kaimynių arba kad ji yra mažesnė negu regiono vidurkis, o tiesioginis to rezultatas nacionalinės galios ir savo teisių gynimo prasme būtų pranašumo neturėjimo jausmas. Akivaizdu, kad mažosios valstybės turėtų labai ribotas politinės, ekonominės ir karinės galios priemones, o jų politinis ir karinis vadovavimas taip pat būtų mažesnio masto ir menkiau kvalifikuotas. Gal būtų galima daryti prielaidą, kad pagrindinis veiksnys, lemiantis mažosios valstybės apibūdinimą, yra ne vien teritorijos dydis, gyventojų skaičius, ekonomika ir kariniai pajėgumai. Greičiau jau būtų galima teigti, kad savo saugumo ir gynybos reikalų požiūriu, didelė mažosios valstybės priklausomybė nuo politinė prasme stipraus, o karine – pajėgaus pasaulinio masto veikėjo ir (ar) saugumo ir gynybos organizacijos, kurioje toks veikėjas vaidina svarbų vaidmenį. Pagrindinis argumentas, siekiant nustatyti ar tam tikra valstybė yra ar nėra mažoji, yra imti nagrinėti jos svarbiausius saugumo ir gynybos klausimus. Dydis ir karinis ginkluotųjų pajėgų pajėgumas, visas valstybės saugumo sektorius, gynybos biudžetas ir realiųjų piniginių investicijų ir BVP procento prasme apibūdintų, ar saugumo ir gynybos perspektyvos požiūriu tam tikra valstybė galėtų būti laikoma mažąja ar ne. Reikia atsižvelgti į patį faktą, kad Latvijos Respublikos „mažumas“ suponuoja tokią situaciją, dėl kurios šalis negali ir negalės daug investuoti finansinių išteklių į technologinę ginkluotųjų pajėgų plėtrą. Tai reiškia, kad Latvija nebus pajėgi pasiekti aukštesnio gynybos transformacijos ir modernizacijos lygio, todėl, palyginti su globaliomis ar regioninėmis valstybėmis, pastebimai atsiliks nuo dabartinių ginkluotųjų pajėgų technologinės modernizacijos tendencijų.

Išoriniai saugumo aspektai vaidina pagrindinį vaidmenį mažosios vals-

⁴ Grey C. S., *Another Bloody Century*, London: Weidenfeld and Nickolson, 2005, p. 76.

⁵ Brzezinski Z., *US Policy toward Northeastern Europe*, New York, NY: Scribner, 1999, p. 24.

tybės gynybos reikaluose. Be abejo, būtina pabrėžti išorinius veiksnius, susijusius su mažos valstybės saugumo mentalitetu.⁶ Latvija, turėdama 64 589 kvadratinę kilometrų plotą ir apie 2 milijonus gyventojų, įskaitant didesnes etnines mažumas, yra viena iš rečiausiai apgyvendintų ir turinčių mažiausią gyventojų skaičių Europos šalių. Galima daryti išvadą, kad, Latvija galėtų būti laikoma mažąja valstybe, kuri savo saugumo planų požiūriu yra visiškai priklausoma nuo galingų išorinių veikėjų ir išorinių įvykių globalioje ir regioninėje saugumo aplinkoje.

1.3. Rusijos veiksnys

Rusijos veiksnys ir rusiškai kalbančios Latvijos mažumos klausimas yra dar vienas svarbus veiksnys, kuris daro didelę įtaką platesniems Latvijos saugumo ir gynybos reikalams. Rusija pateikia nepatogią dilemą Latvijos ir Baltijos politikos strategams.⁷ Santykiai tarp Rusijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų, Rusijos ir NATO taip pat turi didelį poveikį dvišaliams Latvijos ir Rusijos santykiams. Svarbiausi klausimai kalbant apie dvišalius ir daugiašalius santykius apima pačios Rusijos saugumą ir gynybos problemas, išdėstytas Rusijos 2009 m. Nacionalinio saugumo koncepcijoje ir Rusijos 2010 m. Karinėje doktrinoje.⁸ Iki 1991 m. trys Baltijos valstybės buvo Sovietų Sąjungos dalis; taip pat, Latvija ir Estija turi dideles rusiškai kalbančias mažumas, o ši aplinkybė daro didžiulį poveikį Latvijos saugumo ir gynybos reikalams ir dvišaliams jos santykiams su Rusija.⁹ Suprantama, rusiškai kalbančios mažumos klausimas visada buvo svarbus, net prieš Latvijai įstojant į NATO, kadangi kai kuriems veikėjams Vakaruose buvo sunku įsivaizduoti NATO narę, turinčią didelę rusų mažumą.¹⁰ Deja, Latvija ir kitos Baltijos valstybės per paskutiniuosius dvidešimt metų susikūrė bejėgių rusofobų įvaizdį ir NATO ir ES viduje tokiu mastu, kad buvo imtos vadinti „vieno klausimo“ tautomis, kurioms daugiau niekas nerūpi.¹¹

Susirūpinimas dėl saugumo ir gynybos, išreikštas Rusijos dar prieš vė-

⁶ Vayrynen R., *Small States: Persisting Despite Doubts. The National Security of Small States in a Changing World*, London: Frank Cass, 1997, p. 98.

⁷ Paulauskas K., "The Baltic Quest to the West: From Total Defence to 'Smart Defence' (and Back?) in Lawrence T. & Jermalavičius T., eds., *Apprenticeship, Partnership, Membership: Twenty Years of Defence Development in the Baltic States*, Tallinn: International Centre for Defence Studies, 2013, p. 64.

⁸ Kaljurand R., Neretnieks K., Ljung B., Tupay J., *Developments in the Security Environment of the Baltic Sea Region up to 2020*, Tallinn: International Centre for Defence Studies, 2012, p. 20.

⁹ Knudsen O.F., *Stability and Security in the Baltic Sea Region*, Trowbridge: The Cromwell Press, 1999, p.101.

¹⁰ Asmus R.D., Nurick R.C., *NATO Enlargement and the Baltic States*, Santa Monica, CA: RAND, 1996, p. 124.

¹¹ Paulauskas K., (7 išnaša). p.64.

liau prasidėjusias NATO plėtros į Vidurio ir Rytų Europą bangas XX amžiaus pabaigoje ir XXI amžiaus pradžioje, buvo labai panašus į tą, kuris pateiktas dabartinėje Rusijos Nacionalinio saugumo strategijoje ir dabartinėje Rusijos Karinėje doktrinoje. XX amžiaus pabaigoje, Rusijos diskursas apėmė keletą esminių pareiškimų, perteikiančių tokį požiūrį: NATO yra agresyvus karinis blokas, kuris užpuola suverenias šalis¹², Baltijos valstybių narystė NATO yra tiesioginė grėsmė Rusijos nacionaliniam saugumui¹³, Rusijos istorinė patirtis mena daug invazijų iš Vakarų,¹⁴ NATO gali panaudoti Baltijos valstybių teritoriją siekdama užpulti Rusiją be įspėjimo.¹⁵

Vėliau dėl NATO plėtros į Vidurio Europą ir Baltijos regioną Rusijos strategijoje numatyta, kad NATO neturi turėti bendros sienos su Rusija Baltijos regione, NATO susilaikytų nuo priešakinio savo karinės infrastruktūros dislokavimo Vidurio ir Rytų Europoje strategijos, o Baltijos valstybės išlaikytų statusą, panašų į Švedijos ir Suomijos. Tai neįvyko dėl 2004 m. NATO plėtros. Dabartinė Rusijos Karinė doktrina buvo parvirtinta 2010 m. vasario mėn. Ji paremta Rusijos Nacionalinio saugumo strategija, patvirtinta 2009 m. gegužės mėn.¹⁶ Abu dokumentai buvo patvirtinti po 2008 m. rugpjūčio mėn. įvykusio karinio Rusijos ir Gruzijos konflikto, kuris sukėlė didelį susirūpinimą saugumu Latvijoje ir kitose Baltijos valstybėse.¹⁷ Pagal šį dokumentą, svarbiausia Rusijos saugumo problema yra kova už Rusijos strateginę vietą pasaulyje, nes šiai pozicijai metė iššūkį „kai kurios šalys ir (ar) grupė šalių“. Pagal šią Karinę doktriną, didžiausios karinės grėsmės Rusijai yra: regioniniai konfliktai arti Rusijos sienų ir didėjantis NATO gebėjimas ir pajėgumas sėkmingai spręsti globaliu mastu iškilančias saugumo ir gynybos problemas, tai gali pakenkti Rusijai vaidinti svarbų globalų vaidmenį netolimoje ateityje. Labai svarbus klausimas, kurį Rusija gali traktuoti kaip tiesioginę karinę grėsmę, yra tolesnė NATO plėtra, taip pat tolesnis NATO karinės infrastruktūros vystymas ir

¹² Simon J., *NATO Enlargement. Opinions and Options*, Washington DC: National Defense University, 1995, p. 124.

¹³ Arbatov A., *Russia and the West. The 21st Century Security Environment*, New York, NY: Armonk, 1999, p. 47.

¹⁴ Trampenau T. R., *NATO Expansion and the Baltic States*, Monterey, National Defense University, 1996, p. 88.

¹⁵ Arbatov A., (13 išnaša). p.64.

¹⁶ Leijonhielm J., "Russian Foreign, Defence and Security Policy" in Hugemark B., ed., *Friends in Need. Towards a Swedish Strategy of Solidarity with her Neighbors*, Stockholm: Royal Swedish Academy of War Sciences, 2012, p. 96.

¹⁷ Mannik E., "The Evolution of Baltic Security and Defense Strategies" in Lawrence T. & Jermalavičius T., eds., *Apprenticeship, Partnership, Membership: Twenty Years of Defence Development in the Baltic States*, Tallinn: International Centre for Defence Studies, 2013, p. 13.

jos dislokavimas arti Rusijos sienų. Dalis Rusijos karinio atsako būtų tolesnė karinių pajėgumų ir infrastruktūros plėtra Kaliningrado srityje, taip pat didelio masto karinių pratybų Baltijos regione organizavimas. Atrodė, kad Rusija karinėmis pratybomis „Zapad 2009“ ir Ladoga-2009“ atvirai grasino Lenkijai ir Baltijos valstybėms.¹⁸ Rusijos karinės pratybos „Zapad 2013“ padidino susirūpinimą saugumu Latvijos saugumo ir gynybos institucijose, tačiau jos neturėtų būti suprantamos kaip tiesioginė saugumo grėsmė Latvijai. „Zapad 2013“ buvo planuotos kovinės karinės pratybos, kurias 2013 m. rugsėjo–spalio mėn. Baltijos regione organizavo Rusijos Federacija ir Baltarusijos Respublika. Latvijos Respublikos gynybos ministerijos požiūris į pratybas „Zapad 2013“ ir jos atlikta daugelio įvykių tarp „Zapad 2009“ ir „Zapad 2013“ pratybų analizė leido Latvijos Respublikos gynybos ministerijai pareikšti, kad šios pratybos demonstravo agresyvią poziciją prieš NATO Baltijos regione ir ypač prieš Latviją ir kitas Baltijos valstybes. Buvo siekiama karinio žaidimo forma atlikti puolimą visu frontu prieš Baltijos valstybes. Latvijos Respublikos gynybos ministerija traktavo šias karines pratybas ir ankstesnius įvykius regione kaip Rusijos Federacijos bandymą padidinti savo karinį buvimą sausumos, jūros ir oro srityse Baltijos regione. Kita vertus, oficialiame Rusijos paaiškinime buvo teigiama, kad pratybos, kuriose dalyvavo 12000 Rusijos ir Baltarusijos karių buvo vien gynybinio pobūdžio ir neturėjo planų vykdyti puolamąsias karines operacijas prieš bet kurią NATO narę Baltijos regione.

NATO, Jungtinės Amerikos Valstijos ir Latvija, kaip visateisė Aljanso narė, turi atsižvelgti į Rusijos saugumo ir karinius reikalus, kadangi beveik visi karinių grėsmių Rusijai šaltiniai, išdėstyti Rusijos karinėje 2010 m. doktrinoje, Rusijos yra traktuojami, kaip iššūkiai saugumui, kylantys iš NATO ir Jungtinių Amerikos Valstijų, o į Latvijos ir kitų Baltijos valstybių teritoriją Rusija gali žiūrėti kaip į tiesioginę karinės grėsmės šaltinį. Todėl atrodo, kad į Rusijos reikalus dėl saugumo ir gynybos Baltijos regione turėtų būti žiūrima labai rimtai, nes Rusija turi savo pačios legitimų saugumo ir gynybos sumetimų. Galbūt Rusijos atsakas yra jos karinio biudžeto spartus didinimas nuo 2000 m. nominaliais 20 %–25 % kasmet.¹⁹ Ambicingoms Rusijos karinėms reformoms planuojama išleisti daugiau kaip 600 milijardų JAV dolerių, siekiant modernizuoti ginkluotąsias pajėgas per artimiausius 10 metų.²⁰ Galima daryti išvadą, kad Rusijos veiksnys ateityje turės didelę įtaką Latvijos saugumo ir gynybos reikalams.

¹⁸Somerville A., Kearns I., Chalmers M., Poland, *NATO and non-Strategic Nuclear Weapons in Europe*, London: Royal United Services Institute for Defense and Security Studies, 2012, p.3.

¹⁹ Leijonhielm J., (16 išnaša). p.91.

²⁰ Kaljurand R., Neretnieks K., Ljung B., Tupay J., (8 išnaša). P.14.

1.4. Narystė NATO ir strateginė partnerystė su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis

Narystė NATO ir strateginė partnerystė su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis yra pagrindiniai Latvijos saugumo ir gynybos suvokimo aspektai.²¹ Tačiau reikėtų labai aiškiai apibrėžti, kad saugumas, gynyba ir pati Latvijos nepriklausomybė didele dalimi priklauso nuo NATO Aljanso gebėjimo susekti, atgrasinti, atremti ir, jei būtina, įveikti būsimumus saugumo iššūkius ir grėsmes. Tai reiškia, kad Latvija yra iš esmės suinteresuota palaikyti ir plėtoti santykius su NATO ir Jungtinėmis Amerikos Valstijomis kaip su pagrindiniu Latvijos Respublikos saugumo ir gynybos garantu, nes Latvijos požiūriu Jungtinės Amerikos Valstijos yra vienintelis iš tikrųjų svarbus veikėjas.²² Latvija mato NATO ir Jungtines Amerikos Valstijas kaip esminį šalies saugumo, gynybos ir paties egzistavimo sergėtoją. Jungtinės Amerikos Valstijos labai aiškiai išdėstė savo globalius strateginius planus 2010 m. Nacionalinio saugumo strategijoje, 2011 m. Nacionalinėje karinėje strategijoje ir 2012 m. Strateginėse gynybos gairėse, kurios rodo JAV įsipareigojimą atnaujinti savo, kaip pasaulinio lyderio, vaidmenį.²³ Galima konstatuoti, kad NATO institucinis efektyvumas ir karinis pajėgumas yra svarbiausias dalykas, susijęs su Latvijos saugumo ir gynybos planais. Tačiau ir čia kyla problemų. Be išlygų būtina, kad Jungtinės Amerikos Valstijos išliktų politine ir karine prasme galingu, turinčiu globalių interesų ir globalių karinių siekių veikėju, kuris laikosi NATO įsipareigojimų ir, esant reikalui, dalyvauja Baltijos regiono gynyboje. Dabartinės tendencijos rodo, kad Jungtinėms Amerikos Valstijoms kyla daug skubesnių ir svarbesnių iššūkių negu Europos saugumo problemos. Jungtinės Amerikos Valstijos jau reagavo į kylančius saugumo iššūkius Tolimuosiuose Rytuose su savo Ramiojo vandenyno ašies strategija²⁴. Kokios būtų amerikiečių Ramiojo vandenyno regiono strategijos pasekmės Europos saugumui, transatlantiniams ryšiams ir Latvijos saugumui ir gynybai?

Akivaizdu, kad Jungtinės Amerikos Valstijos sumažins savo įsipareigojimus Europai, kad galėtų reaguoti į išylančius globalius iššūkius. Tai taip pat reiškia, kad amerikiečiai turės paremti savo Ramųjį vandenyną posūkio į strategiją dideliais kariniais pajėgumais, kuriuos būtina dislokuoti daug arčiau

²¹ *The State Defence Concept*, Riga: Ministry of Defence Republic of Latvia, 2012, p. 4.

²² Clemmesen M. H., "On Baltic Views of the Swedish Declaration of Solidarity" in Hugemark B., ed., *Friends in Need. Towards a Swedish Strategy of Solidarity with her Neighbors*, Stockholm: Royal Swedish Academy of War Sciences, 2012, p. 143.

²³ Kaljurand R., Neretnieks K., Ljung B., Tupay J., (8 išnaša). P. 27.

²⁴ *Ibidem*, p.10.

Ramiojo vandenyno regiono. Tai reiškia, kad jų sausumos, laivyno, oro pajėgų, jūrų pėstininkų ir specialiųjų operacijų pajėgų globalių pajėgų projekciniai pajėgumai bus dislokuoti daug arčiau tų rajonų, kuriuose iškyla grėsmių saugumui. Signalas Europai ir Baltijos valstybėms yra gana aiškus – europiečiai turi pripažinti, kad po kelerių metų amerikiečiai nebus didžiausi Europos ir Baltijos valstybių gynėjai ir kad Europos šalys – Europos Sąjungos narės ir Europos NATO narės – turi rasti politinės valios ir reikiamų išteklių prisiimti daug daugiau atsakomybės už Europos gynybą.²⁵ Suprantama, kad anksčiau paminėti įvykiai turės įtakos NATO sugebėjimui išlikti instituciškai aktyvia ir veiksminga organizacija, greitai ir efektyviai atliekančia sprendimų priėmimo procedūras.

Galima būtų daryti išvadą, kad dabar kyla problemų dėl pagrindinių Latvijos saugumo ir gynybos politikos ramsčių efektyvumo. Čia reiktų paminėti tolesnį Jungtinių Amerikos Valstijų dalyvavimą Europos gynybos reikaluose ir NATO veiksmingumą, atsižvelgiant į karinių išlaidų disbalansą tarp Jungtinių Amerikos Valstijų ir Europos valstybių – NATO narių.

Istorinė Latvijos patirtis, jos geografinė padėtis ir tai, kad šalis yra palyginti nedidelė, Rusijos veiksnys, strateginė partnerystė su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, narystė NATO, etninė Latvijos sudėtis – tai pagrindiniai veiksniai, formuojantys Latvijos saugumo ir gynybos politiką. Šie veiksniai daro įtaką svarbiausiems Latvijos saugumo ir gynybos politikos ramsčiams. Pagrindiniai Latvijos saugumo ir gynybos politikos ramsčiai yra šie: galimos karinės grėsmės Latvijos Respublikai mažinimas²⁶, kolektyvinio saugumo ir kolektyvinės gynybos stiprinimas²⁷, pasitikėjimas NATO ir jo sugebėjimu vykdyti 5-ojo straipsnio įsipareigojimus²⁸, strateginė partnerystė su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis²⁹, Šiaurės ir Baltijos valstybių bendradarbiavimas saugumo ir gynybos srityje³⁰, savo šalies gynybos karinių pajėgumų plėtojimas, tarptautinių saugumo įsipareigojimų vykdymas dalyvaujant tarptautinėse karinėse operacijose.³¹

²⁵ Kaljurand R., Neretnieks K., Ljung B., Tupay J., (8 išnaša). p.17.

²⁶ *The State Defense Concept*, (21 išnaša). p.5.

²⁷ *Ibidem*, p. 6.

²⁸ *Ibidem*, p. 4.

²⁹ *Ibidem*, p.5.

³⁰ *Ibidem*, p.5.

³¹ *Ibidem*, p.6.

2. Latvijos Respublikos saugumo ir gynybos teisinė ir institucinė struktūra XXI amžiaus saugumo kontekste

Nuo 1991 metų Latvijoje kuriami teisiniai ir instituciniai valstybės saugumo ir gynybos srities pagrindai. Latvijos įstojimas į NATO buvo esminė paskata keisti Latvijos nacionalinę saugumo ir gynybos politiką. Latvijos Respublikos Konstitucija yra pagrindinis visa apimantis dokumentas, susijęs ir su valstybės gynyba, o visos kitos teisinės nuostatos yra sudarytos remiantis Latvijos Respublikos Konstitucija. Kuriant valstybės saugumo ir gynybos srities teisinę struktūrą, buvo remiamasi keletu pagrindinių dalykų: nacionaliniu saugumu ir gynyba (Valstybės saugumo įstatymas, Pilietinės gynybos įstatymas, Valstybės saugumo koncepcija, Valstybės gynybos koncepcija), teisiniu pagrindu Latvijos Respublikos ginkluotųjų pajėgų (LRGP) veiklai (Valstybės ginkluotųjų pajėgų įstatymas, Valstybės savanoriškų pajėgų įstatymas, Įstatymas dėl Nacionalinių ginkluotųjų pajėgų dalyvavimo tarptautinėse karinėse operacijose, Įstatymas dėl užsienio karinių pajėgų statuso Latvijoje), karo prievole (Karo prievolės įstatymas). Šie dokumentai yra teisinis Latvijos saugumo ir gynybos struktūros pagrindas. Taigi, pagrindinė institucija, atsakinga už valstybės gynybos politiką, yra Latvijos Respublikos gynybos ministerija. Latvijos Respublikos ginkluotosios pajėgos (LRGP) yra pagrindinė institucija, atsakinga už valstybės gynybą, sausumos, jūros sienų ir oro erdvės neliečiamybę, teritorinį Latvijos vientisumą.³²

Pagal Latvijos Respublikos Konstituciją, Latvijos Respublikos prezidentas, parlamentas (Saeima) ir vyriausybė turi didžiausius įgaliojimus ir atsakomybę valstybės saugumo ir gynybos srityje. Tačiau yra keletas spręstinių klausimų, susijusių su Latvijos Respublikos Konstitucijos efektyvumu ir veiksmingumu, kurie išskyla analizuojant sudėtingą XXI amžiaus saugumo aplinką tose srityse, kuriose veikia šis visuotinis teisinis dokumentas. Pagrindinius įsipareigojimus ir uždavinius valstybės saugumo ir gynybos srityje turi prezidentas. Jis yra Latvijos Respublikos ginkluotųjų pajėgų vyriausiasis vadas, karo metu jis skiria vyriausiąjį Latvijos Respublikos kariuomenės vadą ir remdamasis Latvijos Respublikos parlamento nutarimu, skelbia karą. Jis turi įgaliojimus ir atsakomybę imtis bet kokių veiksmų, būtinų karinei valstybės gynybai. Parlamentas turi galią priimti sprendimus dėl karo ir nustatyti, kokio dydžio ginkluotųjų pajėgų reikia Latvijai taikos metu. Kai kuriais atvejais vyriausybė turi įgaliojimus paskelbti nepaprastąją padėtį. Konstitucija kai kuriais aspek-

³² *National Armed Forces Law*, www.vvc.gov.lv/ National_Armed_Forces_Law.doc

tais nėra tobula, nes ji nebuvo pataisyta.³³

Turint galvoje globalių saugumo ir gynybos grėsmių, pavojų ir iššūkių pobūdį ir XXI amžiuje iš esmės pasikeitusių karinių konfliktų pobūdį, reikia spręsti naujus iššūkius, su kuriais ir susiduria Latvijos Respublikos prezidentas, parlamentas ir vyriausybė, siekdami sėkmingai atlikti savo pareigas valstybės gynybos srityje, remdamiesi Latvijos Respublikos Konstitucija. Atsižvelgiant į tai, kad prezidentas, parlamentas ir vyriausybė turi įgaliojimus imtis labai svarbių ir neatidėliotinių veiksnių, tokių kaip sprendimas dėl karo pradžios, karo paskelbimas, vyriausiojo kariuomenės vado skyrimas, nepaprastosios padėties paskelbimas Latvijos Respublikos teritorijoje, savo teisinės kompetencijos ribose, akivaizdu, kad pagrindinis bet kurio priešininko uždavinys bus sužlugdyti ir panaikinti galimybę rinktis, tartis, priimti sprendimus ir skelbti reikalingus įsakymus ir dokumentus. Dėl šių priežasčių jie tampa labai parankūs taikiniai priešininkui planuojant veiksmus, skirtus sužlugdyti ir nutraukti laiku atliekamas ir profesionalias sprendimų priėmimo procedūras ir susitarimus dėl karinio vadovavimo ir kontrolės.

Reikia pripažinti, kad Latvijos Respublikos teisinė ir institucinė struktūra, susijusi su valstybės saugumo ir gynybos klausimais, yra tinkamai parengta, tačiau, siekdamas efektyviai atlikti savo pareigas, saugumo ir gynybos institucijos susiduria su rimtais sunkumais, kylančiais dėl įvairių priežasčių, kurios bus išdėstytos kitame skyriuje.

3. Būsimi Latvijos saugumo ir gynybos politikos iššūkiai

Siekdamas Latvijos saugumo ir gynybos politikos efektyvumo, jos institucijos susiduria ir artimiausioje ateityje susidurs su rimtais iššūkiais, kuriuos lemia įvairios vidaus ir išorės priežastys. Egzistuoja kelios esminės išorinės priežastys, kurios gali stipriai paveikti Latvijos saugumo ir gynybos politiką. Pirmiausia, Jungtinių Amerikos Valstijų poslinkio į Ramiojo vandenyno regiono valstybes strategija ir sumažėjęs Amerikos karinis buvimas Europoje paveiks ir vieno iš svarbiausių Latvijos saugumo ir gynybos politikos ramsčių efektyvumą. Nors NATO oro policijos misija Baltijos valstybėse buvo pratęsta,

³³ Oškalne S., "Supreme Command and Control of the Armed Forces: the Roles of Presidents, Parliaments, Governments, Ministries of Defence and Chiefs of Defence" in Lawrence T. & Jermalavičius T., eds., *Apprenticeship, Partnership, Membership: Twenty Years of Defence Development in the Baltic States*, Tallinn: International Centre for Defence Studies, 2013, p. 136.

NATO nenumatytų atvejų planai Baltijos regionui patvirtinti, o vėliau, 2013 m. lapkričio mėn., įvyko NATO Greitojo reagavimo pajėgų pratybos „Steadfast Jazz 2013“, minėtų NATO pratybų tikslas ir mastas atkreipė dėmesį į keletą vidinių ir išorinių dalykų. Pagrindinis karinių pratybų „Steadfast Jazz 2013“ tikslas buvo patikrinti tiek kovinių pratybose dalyvaujančių pajėgų, tiek įvairių NATO štabų kadro, vadovaujančių NATO NRF kariams ir juos kontroliuojančių, pasirengimą. Žinoma, minėtos pratybos buvo numatytos iš anksto, taigi dėl šios priežasties ir Rusijos Federacija, ir NATO vykdė didelio masto karines pratybas labai arti vieni kitų, o ir planuoto laiko atžvilgiu jos buvo labai artimos. Galima būtų teigti, kad „Steadfast Jazz 2013“ pratybos buvo didžia dalimi politiškai sąlygotas renginys, siekiant perduoti kai kuriuos politinius ir diplomatinius signalus. Pirmiausia, tai buvo vidaus žinia NATO šalims, kad NRF pajėgos veikia ir, esant reikalui, gali būti panaudotos; antra, tai buvo žinia Baltijos valstybėms, siekiant užtikrinti jas, kad NATO įsipareigojimai galioja visiems Aljanso nariams; ir trečia, tai buvo tam tikras politinis atsakas į prieš tai vykusias Rusijos Federacijos karines pratybas „Zapad 2013“. Vis dėlto, galima teigti, kad buvo keletas požymių, kad Jungtinių Amerikos valstijų strateginis poslinkis Ramiojo vandenyno regiono link turės tiesioginės įtakos Europos valstybėms – NATO narėms, o ypač Aljanso narėms – Baltijos valstybėms. Pirmia, Jungtinės Amerikos Valstijos – šalis, kuri daugiausiai skiria NATO lėšų ir karinių pajėgumų atžvilgiu – dalyvavo šiose pratybose kukliai, atsiųsdami vos kelis šimtus karių, o „Steadfast Jazz 2013“ pratybose iš viso dalyvavo maždaug 6000 karių. Antra, bendras pratybose dalyvavusių karių skaičius buvo žymiai mažesnis negu Rusijos ir Baltarusijos karių, dalyvavusių „Zapad 2013“ karinėse pratybose. Galima būtų tvirtinti, kad aukščiau pateikti faktai yra Jungtinių Amerikos Valstijų signalas Rusijos Federacijai, kuris rodo, kad situacija globalaus ir regioninio saugumo kontekste reikalauja, kad Amerikos kariniai pajėgumai būtų dislokuoti daug svarbesniuose regionuose, taip pat leidžia aiškiai suprasti, kad Europos ir Baltijos regiono amerikiečiai nelaiko potencialiai pavojingu saugumo ir gynybos požiūriu. Be to, būtų galima daryti išvadą, kad Europa ir Baltijos valstybės ir Jungtinių Amerikos Valstijų, ir Rusijos Federacijos saugumo darbotvarkės prioritetų sąrašė išlieka palyginti nesvarbios. Vis dėlto, žiūrint iš NATO perspektyvos, reikėjo pasiųsti politinį signalą Latvijos ir kitų Baltijos valstybių vadovams, siekiant užtikrinti juos dėl Aljanso įsipareigojimų Baltijos valstybėms. NATO Generalinio sekretoriaus Anderso Fogho Rasmusseno vizitas į Latviją pratybų metu ir jo susitikimas su trijų Baltijos valstybių prezidentais buvo politinė NATO vadovų žinia Baltijos valstybėms.

Kitas labai svarbus klausimas yra vis didėjantis karinių išlaidų skirtumas tarp Jungtinių Amerikos Valstijų ir Europos valstybių (NATO narių), kuris turės neigiamą poveikį NATO sugebėjimui išlikti veiksminga karine sąjunga.

Būsimas NATO viršūnių susitikimas Kardifo mieste (Valija) bus nepaprastai svarbus Latvijos Respublikos saugumo ir gynybos ateičiai. Pirmą, dabartinis NATO Generalinis sekretorius Rasmussenas pasitrauks iš posto, todėl valstybės (Aljanso narės) turi nuspręsti, kas bus kitas Generalinis sekretorius. Aljanso vadovo asmenybė mažosioms valstybėms, taip pat ir Latvijai, yra daug svarbesnė negu politiniu ir kariniu požiūriu galingoms NATO narėms. Antra, apskritai, NATO padėtis yra bloga dėl to, kad keletas svarbiausių Aljanso valstybių užsiima įvairių neatidėliotinių problemų sprendimu, tokiu būdu palikdamos gynybos reikalus nuošalėje. Jungtinės Amerikos Valstijos su savo posūkiu Ramiojo vandenyno regioną laiko NATO vis mažiau reikšminga Amerikos saugumui dėl nuolatinio NATO narių Europoje nesugebėjimo vykdyti savo įsipareigojimų gynybos srityje. Panašu, kad Jungtinę Karalystę labiau domina 2015 metų visuotiniai rinkimai, o ne artimiausia Aljanso ateitis. Prancūzija nusprendė įsikišti į Malio ir Centrinės Afrikos Respublikos reikalus be NATO karinės paramos. Vokietija turi savų sunkumų vidaus ir užsienio politikoje. Be to, karinėms priemonėms nepritariančios Europos bendruomenės ir toliau mažins Europos galimybę būti svarbiu veikėju kietojo saugumo srityje.³⁴ Tai reiškia, kad du pagrindiniai Latvijos saugumo ir gynybos ramsčiai – Amerikos įsipareigojimas besąlygiškai ginti Latviją ir vis daugiau problemų keliantys klausimai, susiję pačios Europos įsipareigojimais Europos gynybos srityje žymiai padidinti Europos karinį biudžetą ir Europos karinius pajėgumus, – patirs rimtų išbandymų. Taigi, žiūrint iš Latvijos perspektyvos, pagrindinių Aljanso veikėjų požiūris neabejotinai rodo, kad šiuo metu NATO trūksta darnos, o tai yra nerimą keliantis signalas Latvijai. Galima daryti išvadą, kad sprendimai, kurie bus priimti būsimajame NATO viršūnių susitikime, bus labai svarbūs Latvijos Respublikai.

Labai reikšmingi vidaus aspektai, turėsiantys įtakos tolesniam Latvijos saugumo ir gynybos politikos plėtojimui, yra šie: politinis ir ekonominis pasižadėjimas laikytis įsipareigojimų iki 2020 metų žymiai padidinti Latvijos gynybos išlaidas iki 2 % nuo BVP.³⁵ Latvija planavo pasiekti 2 % iki 2013 metų, tačiau dėl sunkių ekonominės krizės pasekmių ji vis dar labai atsilieka.³⁶ Demografinės problemos sukels didelių sunkumų, pritraukiant ir išlaikant kvalifikuotus kadrus.³⁷ Politinės valios stoka, ekonominiai sunkumai, siekiant toliau didinti išlaidas Latvijos gynybai, tolesni demografiniai sunkumai sukels didelių

³⁴ Grey C.S., (4 išnaša). P. 117.

³⁵ Kaljurand R., Neretnieks K., Ljung B., Tupay J., (8 išnaša). P. 40.

³⁶ Molder H., "The Development of Military Cultures" in Lawrence T. & Jermalavičius T., eds., *Apprenticeship, Partnership, Membership: Twenty Years of Defence Development in the Baltic States*, Tallinn: International Centre for Defence Studies, 2013, p. 110.

³⁷ Kaljurand R., Neretnieks K., Ljung B., Tupay J., (8 išnaša). P. 41.

problemų, pritraukiant ir išlaikant kvalifikuotus ir įgudusius kadrus, sumažins galimybę plėtoti Latvijos nacionalines gynybos pajėgas, įsigyti naujų karinių pajėgumų ir, pagaliau, iškils esminis klausimas dėl Latvijos sugebėjimo išlaikyti klasikinę sausumos, oro, jūrų, specialiųjų operacijų, logistinės paramos, mokymo ir doktrinų subjektų karinę struktūrą iki 2020 metų. Artimiausioje ateityje Latvijos saugumo ir gynybos politikai iškils esminė dilema: ar ir toliau palaikyti klasikinę karinių pajėgų struktūrą, kurią sudaro sausumos pajėgos, karinis jūrų laivynas, oro pajėgos, specialiųjų operacijų pajėgos, logistinė parama ir mokymo ir doktrinų padaliniai, ar pertvarkyti Latvijos Respublikos ginkluotąsias pajėgas į siauros specializacijos karines pajėgas, kurios turės didelę pridedamąją vertę būsimoms NATO operacijoms. Atrodo, kad pirmąjį variantą ateityje bus labai sunku išlaikyti ir palaikyti. Galima būtų teigti, kad nepaisant politinio išipareigojimo 2020 metais padidinti Latvijos gynybos išlaidas iki 2% nuo BVP, nėra patikimų požymių, kad šios išlaidos bus žymiai padidintos 2014 ir 2015 metais, todėl akivaizdu, kad dabartinė Latvijos Respublikos ginkluotųjų pajėgų struktūra negalės turėti ir panaudoti šiuolaikinių kovinių pajėgumų. Galima daryti išvadą, kad svarbūs išoriniai ir vidiniai aspektai kelia didelius iššūkius dabartinei Latvijos saugumo ir gynybos politikai, o kartu ir instituciniam valstybės saugumo ir gynybos sektoriaus veiksmingumui.

Išvados

XXI amžiaus pradžioje globaliam, regioniniam ir nacionaliniam saugumui iškilo nauji pavojai ir iššūkiai. Būdamas visateisė NATO ir ES narė, Latvija yra saugi kaip niekada per visą savo istoriją. Tačiau kadangi Latvijos Respublikos valstybės siena su Rusija yra ir NATO ir ES siena su Rusija, dvišaliai santykiai tarp Jungtinių Amerikos Valstijų ir Rusijos, taip pat NATO ir Rusijos santykiai, turi didelę įtaką Latvijos Respublikos ir kitų Baltijos valstybių saugumo ir gynybos politikai.

Galima sakyti, kad svarbiausi veiksniai, kurie lemia Latvijos saugumo ir gynybos aplinkybes ir politiką, kyla iš šių ypatybių: geografinės padėties, istorinių aplinkybių, artimos kaimynystės su Rusija, palyginti mažo šalies dydžio, šalies etninės gyventojų sudėties ir pasitikėjimo Jungtinėmis Amerikos Valstijomis ir NATO kaip pagrindiniais saugumo ir gynybos garantais. Dėl šios priežasties pagrindiniai Latvijos saugumo ir gynybos politikos principai yra koncentruoti į pastangas, siekiant sumažinti karinės grėsmės galimybę Latvijai, stiprinant kolektyvinį saugumą ir kolektyvinę gynybą, plėtojant strateginę partnerystę su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, dalyvaujant NATO ir ES, vystant Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimą saugumo ir gynybos srityje.

Visgi, būtų galima teigti, kad pragmatiški ir draugiški santykiai su Rusija galėtų stipriai lemti vieną iš pagrindinių Latvijos saugumo ir gynybos ramsčių, t. y. sumažinti karinę grėsmę Latvijos Respublikai.

Dabartiniu metu ir artimoje ateityje vidiniai ir išoriniai Latvijos saugumo ir gynybos politikos ramsčiai patirs didelių išbandymų dėl vykstančių fundamentalių pokyčių globalioje, regioninėje ir nacionaliniame saugumo ir gynybos kontekste. Pirmiausia, Jungtinės Amerikos Valstijos dėl savo Ramiojo vandenyno regiono strategijos ir globalaus saugumo problemų kituose regionuose žymiai sumažins karinius įsipareigojimus Europai. Antra, akivaizdu, kad dėl didelio ir nesuderinto gynybos išlaidų mažinimo NATO šalyse Europoje, Europa vis dar nėra pasiruošusi prisiimti pagrindinės atsakomybės už savo saugumą ir gynybą. Todėl tai gali pakenkti NATO sugebėjimui išlikti veiksminga organizacija. Egzistuoja keletas pagrindinių vidaus problemų, kurios ir toliau gali neigiamai veikti Latvijos saugumo ir gynybos politiką: politinės valios stoka didinti gynybos išlaidas iki planuojamų 2 % nuo BVP, išliekantys ekonominiai sunkumai, demografinės problemos. Suprantama, kad visi šie klausimai turės įtakos instituciniam Latvijos saugumo ir gynybos sektoriaus plėtojimui.

Be abejo, tolesnis Latvijos Respublikos ir kitų Baltijos valstybių saugumo ir gynybos politikos formavimas priklausys nuo NATO sugebėjimo išlikti veiksminga organizacija, pasižyminčia veiksmingu sprendimų priėmimo procesu laiku, taip pat nuo Jungtinių Amerikos Valstijų sugebėjimo ir toliau būti kariniu požiūriu veiksmingomis ir laikytis įsipareigojimų Europos saugumui ir gynybai. Vertėtų pridurti, kad šios politikos formavimas taip pat priklausys nuo dvišalių santykių tarp Latvijos ir Rusijos, Jungtinių Amerikos Valstijų ir Rusijos ir NATO ir Rusijos. Rusijos Federacija yra svarbus veikėjas Baltijos regione, todėl Latvijos Respublika yra labai suinteresuota palaikyti pragmatiškus ir racionalius santykius su Rusija. Vargu, ar galima būtų teigti, kad Baltijos valstybių karinis bendradarbiavimas taktiniu lygmeniu turėtų būti stiprinamas, tačiau operaciniu ir strateginiu lygmeniu visos trys šalys susiduria su labai panašiomis saugumo problemomis ir susitarimais NATO rėmuose, taip pat santykiuose su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis. Reiktų stiprinti ir Šiaurės ir Baltijos šalių karinį bendradarbiavimą, tačiau jis negali pakeisti NATO saugumo garantijų ar Jungtinių Amerikos Valstijų dalyvavimo Europos ir Baltijos regiono gynyboje.